

قواعد فقہا

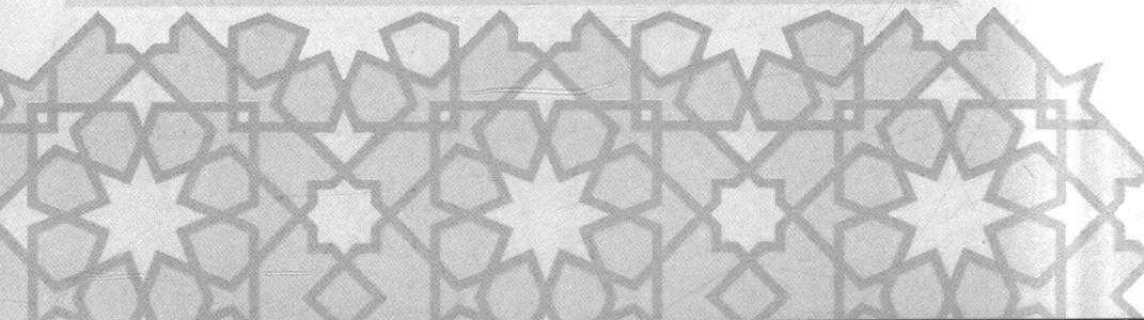
ویرایش پنجم

بخش مدنی

مالکیت - مسئولیت

سید مصطفیٰ محقق داماد

www.ketab.ir

سرشناسه	محقق داماد، سیدمصطفی، ۱۳۲۴ -
عنوان و نام پدیدآور	Mohaghegh Damad, S. Mostafa
وضعیت ویراست	قواعد فقه؛ بخش مدنی (مالکیت/مسئولیت)، سید مصطفی محقق داماد.
مشخصات نشر	تهران: مرکز نشر علوم اسلامی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۲۸۲ ص: ۹۱۲
شابک	۹۶۴-۳۴-۵۶۷-۴
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
یادداشت	چاپ پنجاه و نهم، ۱۴۰۰
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	فقه - قواعد
موضوع	Islamic law -- *Formulae
موضوع	اصول فقه شیعه
موضوع	Islamic law, Shiites - Interpretation and construction*
موضوع	مسئولیت (حقوق) - ایران
موضوع	Liability (Law)--Iran
موضوع	مالکیت - ایران
موضوع	Property -- Iran
موضوع	حقوق مدنی - ایران
موضوع	Liability (Law)--Iran
شناسه افزوده	مرکز نشر علوم اسلامی
رده‌بندی کنگره	BP۱۶۹/۵/۳ ق ۹۳ ۱۲۸۶
رده‌بندی دیویی	۲۹۷/۳۲۴:
شماره کتابشناسی ملی	۴۸۳۲۸۹۶:

مرکز نشر علوم اسلامی

قواعد فقه

۱

بخش ملکی (مالکیت - مسئولیت)

ویرایش پنجم

سید مصطفی محقق داماد

چاپ پنجاه و نهم، دی ماه ۱۴۰۰

لیتوگرافی: ترام اسکندر

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۵۶۷-۳۴-۴

تمامی حقوق این اثر برای مؤلف محفوظ است

تهران: خیابان شریعتی، نرسیده به مترو قیطریه، ایستگاه پل رومی، شماره ۱۷۹۰

تلفن: ۲۲۰۰۸۷۷۸-۲۲۶۰۶۴۱۴

سایت مؤلف: www.mdamad.com

سایت مرکز: www.oloomeslami.com

مقدمه ویراست چهارم

قواعد مدنی فقه اسلامی اکثراً در تمام مکاتب فقهی مطرح شده و بر قوانین مدون بیشتر کشورهای اسلامی تأثیرگذار بوده است. ناگفته نماند که مصر ام‌القرای قانون‌گذاری در جهان عربی اسلامی است؛ شادروان عبدالرزاق سنه‌وری در تدوین و تنظیم قوانین مدنی آن کشور سهم بسزایی داشته است و ردای اندیشه او در نظام مدنی سایر کشورهای عربی کاملاً ملموس و مشهود است. او نخست مردی است فقهی که سپس به دنیای حقوق مدرن پا نهاده و انصافاً به دلیل همین جامعیت حق آن را ادا کرده است. آثار سنه‌وری نشان‌دهنده امعان نظر کافی او در حقوق فرانسه و رویه قضائی آن دیار همراه با تسلط کافی بر منابع فقه حنفی است.

دانش پژوهان رشته حقوق در ایران اسلامی با توجه به اینکه در موقعیت کنونی، این کشور از جهات گوناگون با جهان اسلام پیرامون خود مرتبط است، شایسته نیست با نظام‌های حقوقی آن دیار آشنا نباشند. از این رو در ویراست جدید، به نظام‌های حقوقی و قوانین مدنی سایر کشورهای اسلامی توجه شد و همین امر نقطه اصلی امتیاز این ویراست است.

علاوه بر نکته فوق، به بسیاری از قواعد مباحثی افزوده شد که نیاز به طرح آن در طول تدریس احساس شده بود. برای نمونه در مبحث قاعده ید، قاعده ضمان ید، قاعده اتلاف، قاعده تحجیر و برخی قواعد دیگر صفحات جدیدی اضافه گردید.

خوانندگان گرامی در برخی موارد تغییراتی در نظریات نیز مشاهده می‌کنند که کاملاً طبیعی و مقتضای تجربه آموزشی است. وانگهی مقتضای فکر و اندیشه‌ورزی، پویایی، تحرک و سرانجام تغییر و تبدل رأی است. چه بسا حوادث و رخداد‌های جدید نیازمند اجتهادی تازه و بازاندیشی باشند.

۶ ♦ قواعد فقه مدنی

ضمن سپاس از ارباب نظر و صاحبان بصیرت و اساتید عظامی که برای تدریس، این اثر را برگزیدند، انتظار می‌رود با بذل عنایت و ارشادات کریمانه، نگارنده را مفتخر فرمایند که بی‌گمان در ویراست‌های آتی مؤثر و مفید خواهد بود. والله هوالمستعان.

سید مصطفی محقق داماد - تابستان ۱۳۹۶

فهرست مطالب

۲۱	 کلیات
۲۱	 ۱. ارکان علوم
۲۱	 ۲. ارکان علم فقه
۲۲	 ۳. قواعد فقه
۲۳	 ۴. نظریه فقهی
۲۵	 ۵. تقسیمات احکام
۲۵	 الف) احکام عقلی و احکام شرعی
۲۵	 ب) احکام ارشادی و احکام مولوی
۲۶	 ج) احکام تأسیسی و احکام امضایی
۲۸	 د) احکام تکلیفی و احکام وضعی
۲۸	 ۶. بعضی اصطلاحات رایج در فقه
۲۸	 الف) اماره و اصل
۳۱	 ب) شرط
۳۵	 ج) علت و سبب
۳۷	 د) مقتضی و مانع
۳۸	 هـ) حق و حکم
۳۸	 یک) تعریف حق
۳۹	 دو) اقسام حق
۳۹	 سه) تعریف حکم

۱۶۹.....	نقد و بررسی
۱۷۲.....	قاعده لاضرر
۱۷۲.....	مدارک قاعده لاضرر
۱۷۲.....	کتاب
۱۷۴.....	سنت
۱۷۸.....	معنای ضرر و ضرار
۱۸۲.....	نظریه مورد اختیار در معنای ضرر و ضرار
۱۸۲.....	معنای «لا» در قاعده لاضرر
۱۸۳.....	الف) نظریه مرحوم شیخ مرتضی انصاری (طاب ثراه)
۱۸۴.....	ب) نظریه مرحوم محقق خراسانی
۱۸۵.....	ج) نظریه مرحوم شریعت اصفهانی
۱۸۶.....	د) نظریه مرحوم نراقی
۱۸۷.....	ه) نظریه امام خمینی (قده)
۱۹۱.....	تفاوت نظریه مرحوم شریعت اصفهانی و امام خمینی
۱۹۱.....	و) نظریه مورد اختیار
۱۹۲.....	بنای عقلا در مورد قاعده ضرر
۱۹۳.....	تنبيهات
۱۹۳.....	۱. تقدیم قاعده لاضرر بر ادله احکام اولیه
۱۹۵.....	۲. تقدیم قاعده لاضرر بر قاعده تسلیط
۱۹۷.....	نقد و بررسی
۱۹۹.....	۳. آیا برای دفع اضرار از خود، اضرار به غیر جایز است؟
۲۰۰.....	۴. آیا قاعده لاضرر شامل امور عدمی هم می‌شود؟
۲۰۱.....	نقد و بررسی
۲۰۲.....	شمول و یا عدم شمول قاعده لاضرر نسبت به «عدم النفع»
۲۰۷.....	کاربرد قاعده لاضرر در قانون مدنی ایران
۲۰۸.....	تحلیل و بررسی
۲۰۸.....	قاعده لاضرر در قانون مدنی مصر
۲۱۲.....	قاعده غرور

۲۱۲.....	مفاد اجمالی قاعده
۲۱۳.....	مستندات قاعده غرور
۲۱۳.....	۱. روایات
۲۱۴.....	۲. بنای عقلا
۲۱۵.....	۳. اجماع
۲۱۵.....	۴. ادله قاعده تسبیح
۲۱۶.....	۵. روایات خاصه
۲۱۸.....	مدلول قاعده غرور
۲۲۱.....	مصادیق قاعده غرور
۲۲۶.....	رابطه مالک با غار و مغرور
۲۲۷.....	قاعده غرور در برخی کشورهای عربی
۲۲۷.....	- در قانون مدنی سوریه
۲۲۸.....	- در قانون مدنی مصر
۲۳۴.....	قاعده تلف مبیع قبل از قبض
۲۳۴.....	مدلول اجمالی قاعده
۲۳۴.....	ضمان معاوضی
۲۳۵.....	ماهیت حقوقی ضمان معاوضی
۲۳۶.....	مستند قاعده
۲۳۶.....	الف) سنت
۲۳۶.....	ب) اجماع
۲۳۷.....	ج) سیره اسلامی
۲۳۷.....	تحلیل و بررسی مدلول قاعده
۲۳۷.....	۱. خروج قاعده از قواعد اولیه حاکم بر معاملات
۲۴۰.....	۲. تلف موجب انفساخ است و نه ضمان به مثل و قیمت
۲۴۱.....	۳. نمائات
۲۴۲.....	۴. تلف ثمن
۲۴۲.....	۵. تلف جزء مبیع
۲۴۳.....	۶. اختصاص قاعده به بیع
۲۴۴.....	۷. ائتلاف توسط بایع

۳۵۸.....	مباشرت در تحجیر لازم نیست
۳۵۹.....	تحجیر فضولی
۳۵۹.....	زوال حق اولویت
۳۵۹.....	۱. محو آثار تحجیر
۳۶۰.....	۲. اهمال یا تعطیل
۳۶۲.....	۳. اعراض
۳۶۴.....	قاعده سبق
۳۶۵.....	۱- مستندات فقهی قاعده
۳۶۵.....	الف) سیره
۳۶۵.....	ب) روایات
۳۶۷.....	۲- ماهیت حقوقی حق سبق و جود آن
۳۶۸.....	الف) جنبه اثباتی
۳۶۸.....	ب) جنبه سلبی
۳۶۸.....	۳- تحلیل مفهوم اولویت
۳۷۱.....	قلمرو اجرای قاعده
۳۷۱.....	۱. راهها و کوچه‌های عمومی
۳۷۲.....	۲. مساجد و مشاهد مشرفه
۳۷۳.....	۳. بازارهای عمومی
۳۷۴.....	۴. خوابگاه‌های دانشجویان
۳۷۴.....	۵. موارد دیگر
۳۷۵.....	ضمان و مسئولیت مدنی
۳۷۵.....	سقوط حق سبق
۳۷۸.....	منابع و مآخذ